

Sygn. akt III AUa 1286/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 marca 2016 r.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Ireneusz Lejczak spr.

Sędziowie: SSA Stanisława Kubica

SSA Barbara Staśkiewicz

Protokolant: Monika Horabik

po rozpoznaniu w dniu 16 marca 2016 r. we Wrocławiu

na rozprawie

sprawy z wniosku **B. D.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L.**

o emeryturę

na skutek apelacji wniesionej przez B. D.

od wyroku Sądu Okręgowego w Legnicy Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 22 kwietnia 2015 r. sygn. akt V U 3036/14

oddala apelację.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 22 kwietnia 2015 r. Sąd Okręgowy w Legnicy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie wnioskodawcy B. D. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. z dnia 3 września 2014 r. i dnia 20 października 2014 r.

Powyższe rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy oparł na następujących ustaleniach faktycznych:

Wnioskodawca, urodzony (...), na dzień 1 stycznia 1999 r. wykazał 26 lat i 10 dni okresów składkowych i nieskładkowych.

W okresie od dnia 5 lipca 1973 r. do dnia 15 września 1977 r. wnioskodawca zatrudniony był w (...) w O. na stanowisku traktorzysty. Przez cały okres zatrudnienia pracował w transporcie.

W okresie od 16 września 1977 r. do 3 stycznia 1978 r. pracował w (...) w B. na stanowisku traktorzysty. W dniu 4 stycznia 1978 r. wnioskodawca złożył deklarację członkowską przystąpienia do (...) w B.. Uchwałą z dnia 27 stycznia 1978 r. Nr 1/1/78 Walnego Zgromadzenia Członków (...) w B. z siedzibą w B. wnioskodawca z dniem 4 stycznia 1978 r. został przyjęty na członka Spółdzielni, pełniąc funkcję traktorzysty. Zadeklarował udział 500,00 zł oraz wpisowe w wysokości 100,00 zł, zobowiązał się przestrzegać statutu i uchwał Spółdzielni. Jako członek Spółdzielni

miał wypłacane wynagrodzenie według dniówek obrachunkowych. W całym okresie pracy w Spółdzielni pracował w transporcie jako traktorzysta. Sporadycznie wykonywał inne prace.

Sąd I instancji, opierając się na ustalonym w sprawie stanie faktycznym uznał, że odwołanie wnioskodawcy nie zasługuje na uwzględnienie.

W ocenie Sądu Okręgowego wnioskodawca podczas zatrudnienia w (...) w O. od lipca 1973 r. do 15 września 1977 r. wykonywał pracę w warunkach szczególnych, co potwierdzają akta osobowe oraz zeznania świadków. Sąd Okręgowy uwzględnił również okres zatrudnienia w (...) w B. na stanowisku traktorzysty od dnia 16 września 1977 r. do dnia 3 stycznia 1978 r.

Natomiast odnośnie dalszego zatrudnienia w (...)w B., Sąd Okręgowy podkreślił, że wykonywanie pracy na rzecz Spółdzielni w charakterze członka spółdzielni nie może zostać zaliczony do okresu pracy w warunkach szczególnych. Skoro wnioskodawca od dnia 4 stycznia 1978 r. był członkiem Spółdzielni, to okres ten nie może zostać uwzględniony. Przy czym zaznaczył, że nie jest istotna okoliczność, że praca była świadczona w sposób podobny do pracy zwykłych pracowników. Natomiast nie ma podstaw do przyjęcia, że w pomimo posiadania statusu członka, w rzeczywistości wnioskodawca był zatrudniony w ramach stosunku pracy. Obowiązujące wówczas przepisy wyłączały bowiem taką możliwość.

W świetle powyższych okoliczności Sąd Okręgowy wskazał, że wykazane przez wnioskodawcę okresy pracy w warunkach szczególnych są zbyt krótkie do spełnienia warunku 15 lat pracy w warunkach szczególnych, z tego względu odwołanie wnioskodawcy jako niezasadne oddalił na podstawie art. 477¹⁴ § 1 kpc.

Orzeczenie o kosztach oparł na art. 98 kpc, art. 99 kpc i art. 108 § 1 kpc oraz § 11 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. z 2013 r., poz. 490).

Powyższy wyrok w całości zaskarżył pełnomocnik wnioskodawcy, zarzucając mu sprzeczność dokonanych ustaleń stanu faktycznego polegających na błędnym przyjęciu, że podczas części okresu zatrudnienia wnioskodawca nie posiadał statusu pracownika.

Wskazując na powyższe wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i przyznanie wnioskodawcy emerytury, ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie na rzecz wnioskodawcy od pozwanego kosztów postępowania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

apelacja pełnomocnika wnioskodawcy jest nieuzasadniona.

Swoje uprawnienie do emerytury wnioskodawca wywodził z przepisu art. 184 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2013 r., poz. 1440 j.t.), zgodnie z którym ubezpieczonym urodzonym po 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy (1 stycznia 1999 r.) osiągnęli okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 65 lat dla mężczyzn oraz okres składkowy w ilości co najmniej 25 lat.

Dalsze kwestie związane z wiekiem emerytalnym, rodzajem prac lub stanowisk oraz warunkami nabycia prawa do emerytury ustala się na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w warunkach szczególnych lub szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43). Zgodnie z § 4 tego rozporządzenia "Pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) osiągnął wiek emerytalny wynoszący 60 lat dla mężczyzn,
- 2) ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

W sprawie bezspornym jest, że wnioskodawca spełnia przesłanki: dotyczące wieku, ogólnego stażu ubezpieczenia emerytalnego i nieprzystąpienia do OFE.

Natomiast sporna kwestia sprowadzała się do ustalenia, czy wnioskodawca spełnia warunek 15 lat pracy w szczególnych warunkach, w szczególności, czy okres pracy w (...)w B. od dnia 4 stycznia 1978 r. do dnia 29 lutego 1992 r. podlega uwzględnieniu do okresów pracy w warunkach szczególnych.

Jeżeli chodzi o zatrudnienie wnioskodawcy w charakterze traktorzysty w: (...) w O. od dnia 5 lipca 1973 r. do 15 września 1977 r. i (...) w B., to Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko Sądu Okręgowego, iż zgromadzony w sprawie materiał dowodowy potwierdził, że w tych okresach wnioskodawca stale i w pełnym wymiarze czasowym wykonywał pracę w warunkach szczególnych określonych w wykazie A dziale VIII poz.3 stanowiącym załącznik do powyższego rozporządzenia (kierowca ciągnika).

Odnośnie dalszego okresu zatrudnienia w (...)w B., to jest od 4 stycznia 1978 r. do dnia 29 lutego 1992 r., to wbrew zarzutom pełnomocnika wnioskodawcy, nie ma podstaw do zaliczenia tego okresu, jako okresu pracy w warunkach szczególnych.

Przed wszystkim należy zauważyć, że z dniem 4 stycznia 1978 r. zmienił się status zatrudnienia wnioskodawcy w (...) w B., to jest pracowniczy charakter zatrudnienia został zmieniony na status członka Spółdzielni. Fakt ten bez wątpliwości wynika z dostępnej w aktach sprawy dokumentacji: deklaracji członkowskiej, uchwały Walnego Zgromadzenia Członków (...)w B. z dnia 27 stycznia 1978 r. o przyjęciu wnioskodawcy w poczet członków, świadectwa pracy członka (...), zaświadczeń Walnego Zgromadzenia (...)o przyjęciu wnioskodawcy na członka Spółdzielni w charakterze traktorzysty i zaświadczeń o wynagrodzeniu. Z dokumentów tych również wynika, że wnioskodawca wniósł wkład, oraz że był wynagradzany według dniówek obrachunkowych i miał udział w zysku. Nadto sam wnioskodawca tego nie kwestionował.

Sąd Apelacyjny zgadza się z poglądem Sądu Okręgowego, popartym zresztą orzecznictwem Sądu Najwyższego, że okres wykonywania pracy w charakterze członka spółdzielni nie może zostać zaliczony do okresu, od którego zależy nabycie prawa do wcześniejszej emerytury w związku z pracą w szczególnych warunkach (wyrok z dnia 18 stycznia 2005 r. II UK 136/04 LEX nr 602703; wyrok z dnia 8 grudnia 2009 r., I UK 186/09 OSNP 2011/13-14/189; wyrok z dnia 25 kwietnia 2012 r., I UK 384/11, LEX nr 1212661). Jak wynika z analizy apelacji również i pełnomocnik wnioskodawcy zasadniczo nie kwestionował tego poglądu. Natomiast zarzucił, że skoro Sąd Okręgowy uznał, że wnioskodawca wykazał staż ubezpieczeniowy w wymiarze ponad 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych, to w konsekwencji przyznał, że okres pracy na rzecz Spółdzielni w charakterze członka był okresem stosunku pracy.

Zarzut ten jest nietrafny. Należy bowiem zauważyć, że ustawodawca w art. 6 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych określił szeroki katalog tytułów ubezpieczenia zaliczanych do okresów składkowych, w którym wyraźnie rozróżnił okresy zatrudnienia pracowniczego (art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy) od okresów pracy na obszarze Państwa Polskiego w rolniczych spółdzielniach produkcyjnych oraz pracy na rzecz tych spółdzielni (art. 6 ust. 2 pkt 12 ustawy). Tym samym uznanie, że wnioskodawca wykazał 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych nie oznacza jednocześnie, że wykazał 15 lat pracy w warunkach szczególnych.

Poza tym nie ma podstaw do przyjęcia, że mimo posiadania statusu członka powyższej Spółdzielni, wnioskodawca w istocie wykonywał pracę w oparciu o stosunek pracy. Należy podkreślić, że pomiędzy pracą w ramach stosunku pracy a pracą w ramach członkostwa w spółdzielni zachodzą znaczne różnice. Przy czym nie chodzi tyle o różnice niejako "fizyczne" (w rozumieniu rodzaju, ilości, sposobu wykonywania pracy), ale formalnoprawne a ten punkt widzenia jest rozstrzygający. Zachodzi bowiem zasadnicza różnica między pracą wykonywaną w ramach stosunku pracy a pracą świadczoną w ramach stosunku członkostwa w rolniczej spółdzielni produkcyjnej. W tym drugim wypadku prawo i

obowiązek świadczenia pracy wynika ze stosunku członkostwa w spółdzielni, z którym wiąże się między innymi prawo udziału w jej zarządzaniu poprzez jej organy i inne rozwiązania instytucjonalne właściwe ruchowi spółdzielczemu, co ma określony wpływ na sposób organizacji pracy i podporządkowanie w procesie jej świadczenia. Przy czym członek spółdzielni nie może pozostawać z nią w pracowniczym stosunku zatrudnienia. W rezultacie okres wykonywania pracy w charakterze członka nie może zostać zaliczony do stażu pracowniczego, od którego zależy nabycia prawa do wcześniejszej emerytury.

Ponadto wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2005 r. (I UK 142/04) potwierdza, że praca w charakterze członka rolniczej spółdzielni produkcyjnej nie daje prawa do przejścia na emeryturę w wieku niższym niż podstawowy wiek emerytalny z uwagi na zatrudnienie w szczególnych warunkach, o których mowa w art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Prawa i obowiązki członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych są bowiem uregulowane w odmienny sposób od praw i obowiązków pracowniczych. Aktem regulującym wykonywanie pracy przez członków spółdzielni była w spornym okresie ustawa z dnia 17 lutego 1961 r. o spółdzielniach i ich związkach (Dz. U. z dnia 4 marca 1961 r.), która obowiązywała do 1 stycznia 1983 r. i ustawa z dnia 16 września 1982 r. - Prawo spółdzielcze (j.t. Dz. U. 2003.188.1848 z zm.), która obowiązuje od 1 stycznia 1983 r. Art. 113 ustawy z 1961 r. stanowił, że zdolny do pracy członek spółdzielni produkcyjnej ma prawo i obowiązek pracować w spółdzielni w zakresie ustalonym przez statut lub uchwałę walnego zgromadzenia. Przepis ten zatem statuuje swoisty stosunek prawny, odmienny zarówno od pracowniczego, jak i od spółdzielczego stosunku pracy, mianowicie stosunek wynikający z prawa i obowiązku członka rolniczej spółdzielni produkcyjnej wykonywania pracy w tej spółdzielni w zakresie ustalonym przez statut lub uchwałę walnego zgromadzenia. Do tego stosunku prawnego przepisy o stosunku pracy nie mają zastosowania. Wykładnia powyższego przepisu nie nasuwa wątpliwości, że członek spółdzielni nie mógł być zatrudniony w spółdzielni na podstawie umowy o pracę.

Także obowiązujący od 1 stycznia 1983 r. art. 155 § 1 prawa spółdzielczego stanowi, że zdolny do pracy członek spółdzielni ma prawo i obowiązek pracować w spółdzielni w rozmiarze ustalonym corocznie przez zarząd, stosownie do potrzeb wynikających z planu działalności gospodarczej spółdzielni. Z tego przepisu również jasno wynika, że członkowie spółdzielni produkcyjnej mogą świadczyć pracę na rzecz spółdzielni wyłącznie w oparciu o stosunek członkostwa. Umowa o pracę lub umowy cywilnoprawne mogą zaś być zawierane jedynie z osobami, które nie są członkami rolniczej spółdzielni produkcyjnej. Tak więc członek rolniczej spółdzielni produkcyjnej nie może świadczyć pracy na podstawie umowy o pracę. Co prawda niektóre prawa i obowiązki związane z wykonywaniem pracy członka spółdzielni mogą być podobne lub identyczne jak wynikające z zatrudnienia pracowniczego, to w sensie formalnoprawnym występują tu zasadnicze różnice i to one mają znaczenie. Nie jest natomiast tu tak istotne, że sama praca była świadczona w sposób podobny do pracy zwykłych pracowników.

W stanie faktycznym ustalonym w niniejszej sprawie w pełni zasadnym jest przyjęcie, że wnioskodawca świadczył swą pracę w związku i z powodu członkostwa w Spółdzielni. Jak już wspomniano niewątpliwie był jej członkiem i właśnie w tym charakterze wykonywał swą pracę. Natomiast brak jest podstaw do twierdzenia, że pomimo, iż był członkiem spółdzielni, w rzeczywistości był zatrudniony w ramach stosunku pracy, bo to było na mocy obowiązujących w spornym okresie przepisów spółdzielczych wyłączone.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny w punkcie I sentencji wyroku na podstawie art. 385 oddalił apelację pełnomocnika wnioskodawcy jako bezzasadną.

Organ rentowy jest zatem stroną wygrywającą sprawę i zgodnie z art. 98 kpc przysługuje mu od wnioskodawcy zwrot kosztów niezbędnych do celowego dochodzenia praw i celowej obrony, w tym koszty zastępstwa procesowego. Wobec powyższego Sąd Apelacyjny w punkcie II wyroku w oparciu o art. 98 kpc i § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu zasądził od wnioskodawcy na rzecz organu rentowego kwotę 120,00 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

SSA B. Staśkiewicz SSA I. Lejczak SSA S. Kubica

R.S.